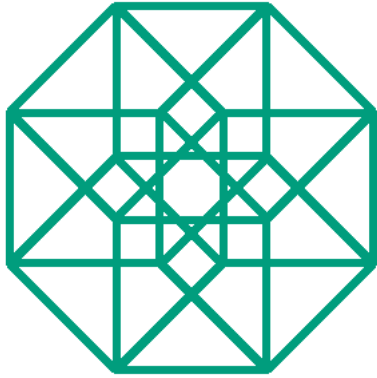

LUONNOS 2.0

Suomalainen avoimen tutkimuksen julistus 2020–2025

Sisällys

Sisällys	2
Tiivistelmä	3
Suomalainen avoimen tutkimuksen julistus	4
Suomalaisen tutkimusyhteisön avoimuuden linjausten valmistelu	5
Miksi avoimuus?	7
Miksi yhteinen julistus?	7
Suomalaisen avoimen tutkimuksen julistuksen taustaa	10
Liitteet ja lisälukemisto	11

Tiivistelmä

Suomalainen avoimen tutkimuksen julistus

Avoimen tutkimuksen visio 2025

Avoin tiede ja tutkimus on omaksuttu saumattomaksi osaksi tutkijoiden arkea siten, että se tukee paitsi tutkimustuotosten vaikuttavuutta myös tutkimuksen laatua. Suomalainen tutkimusyhteisö on yksi avoimen tieteen ja tutkimuksen kansainvälisistä edelläkävijöistä.

Avoimen tutkimuksen missio

Suomalaisen tutkimusyhteisön yhteisenä missiona on edistää avoimuutta tieteen perusarvona kaikessa tutkimusyhteisön toiminnassa. Avoimuudella edistetään sekä yhteiskunnan sivistystä ja innovaatiotoimintaa parantamalla tieteellisen ja taiteellisen tutkimuksen tuotosten ja niihin perustuvien oppimateriaalien laatua että tutkimustuotosten sujuvaa liikkuvuutta ja vaikuttavuutta koko yhteiskunnassa:

- tutkijoiden ja tutkimusryhmien välillä
- tutkimusalojen välillä
- tutkimuksen ja koulutuksen välillä
- tutkijoiden ja yritysten, julkisen sektorin sekä kolmannen sektorin välillä
- tutkijoiden ja yhteiskunnallisten päättäjien sekä kansalaisten välillä.

Suomalainen tutkimusyhteisö laatii vision ja mission tueksi linjauksia. Linjaukset laaditaan neljälle avoimuuden osa-alueelle:

- Toimintakulttuurin avoimuus
- Tutkimusjulkaisujen avoin saatavuus
- Tutkimusdatan ja infrastruktuurien avoin saatavuus
- Oppimisen avoimuus ja oppimateriaalien avoin saatavuus

Allekirjoittamalla Suomalaisen avoimen tutkimuksen julistuksen 2020–2025 tutkimusyhteisön jäsenet sitoutuvat tieteellisen ja taiteellisen tutkimuksen avoimuuden edistämiseen. Julistuksen mission toteuttamiseksi ja vision saavuttamiseksi allekirjoittaneet:

- 1) edistävät tutkimusyhteisön yhdessä määrittelemiä avoimen tutkimuksen kansallisia linjauksia ja päämääriä¹ osana omaa strategia- ja ohjaustyötään, organisaationsa erityispiirteet ja voimavarat huomioiden
- 2) tukevat ja kannustavat organisaationsa toimijoiden jokapäiväistä työskentelyä linjausten päämäärien ja tavoitteiden saavuttamiseksi
- 3) osallistuvat aktiivisesti avoimen tutkimuksen edistämisen yhteistyöhön kansallisella tasolla.

¹ Tässä julistuksessa on sivulla 6 listattu alustavat strategisets päämäärät neljän osa-alueen/linjauksen osalta. Tutkimusyhteisö tulee yhdessä määrittelemään lopulliset muotoilut päämäärille vuoden 2020 aikana. Lopulliset päämäärät eivät tule eroamaan huomattavasti tai materiaalisesti sivulla 6 listatuista alustavista strategisista päämääristä

Suomalaisen tutkimusyhteisön avoimuuden linjausten valmistelu

Avoimen tutkimuksen edistämiseksi suomalainen tutkimusyhteisö luo yhdessä linjaukset avoimuuden neljälle osa-alueelle 2020–2022. Linjausten valmistelussa otetaan huomioon tutkimusalojen sekä -organisaatioiden erityispiirteitä. Linjauksissa määritellään periaatteita, tavoitteita ja niiden saavuttamiseen tarvittavia toimenpiteitä. Linjaustyössä käytetään hyväksi kansainvälisiä esimerkkejä ja toimintatapoja.

Linjausprosessissa avoimen tieteen neljä asiantuntijaryhmää toimivat tutkimusyhteisön asiantuntijuuden kokoajina ja luovat linjauksista laaja-alaisella yhteistyöllä luonnoksen. Kukin asiantuntijaryhmä on lisäksi kutsunut avoimella kutsumenettelyllä koolle ”linjaustyöryhmän”.

Linjausten luonnokset käsitellään Avoimen tutkimuksen kansallisessa ohjausryhmässä, minkä jälkeen ne avataan tutkimusyhteisön kommentoitavaksi. Kommenttien perusteella luodaan joko uusi luonnos kommentoitavaksi tai lopullinen versio linjauksesta. Linjaus hyväksytään Avoimen tutkimuksen kansallisessa ohjausryhmässä.

Linjaustyöstä tiedottaminen on TSV:n vastuulla yhteistyössä tutkimusorganisaatioiden kanssa. TSV myös julkaisee linjaukset. Suunnitelma linjausten päivitysprosessista kirjataan jokaisen linjauksen yhteyteen.

Julistuksessa on listattu asiantuntijaryhmien syyskuuhun 2019 mennessä hahmottelemat alustavat strategiset päämäärät kullekin linjaukselle. Lopulliset muotoilut päämäärille valmistuvat vuoden 2020 aikana. Lopulliset päämäärät eivät tule eromaan huomattavasti alla luetelluista päämääristä. Kiteytetyn strategisen päämäärän lisäksi kukin neljästä linjausdokumentista tulee sisältämään rajatun määrän periaatteita ja tavoitteita, sekä toimenpidesuunnitelman tavoitteisiin pääsemiseksi. Kokonaisuudessaan neljä linjausdokumenttia valmistuvat vuosien 2020–22 aikana.

Linjausten alustavat päämäärät

Toimintakulttuurin avoimuuden linjaus

Strateginen päämäärä (alustava)

Tutkimusyhteisössä vastuullinen avoimuus on osa tutkimuksen arkea läpi koko tutkimusprosessin ja tutkimusorganisaatioissa on tätä tukemassa kattavat arviointikäytännöt, kannustimet ja palvelut.

Tutkimusjulkaisujen avoimen saatavuuden linjaus

Strateginen päämäärä (alustava)

Kaikki uudet tutkimusjulkaisut ovat välittömästi avoimesti saatavilla.

Tutkimusdatan, menetelmien ja infrastruktuurien avoimuuden linjaus

Strateginen päämäärä (alustava)

Tutkimustuotokset ovat niin avoimia kuin mahdollista, niin suljettuja kuin välttämätöntä. Tutkimusdataa hallitaan FAIR-periaatteiden mukaisesti. Käytettävät tutkimusmenetelmät ja tarjottavat palvelut tukevat tätä päämäärää. Lähtökohtaisesti kaikki metadata on avoimesti saatavilla.

Oppimisen ja oppimateriaalien avoimen saatavuuden linjaus

Strateginen päämäärä (alustava)

Avoimien oppimateriaalien luominen ja käyttö ja muut avoimet opetuskäytännöt ovat osa korkeakoulutuksen arkea ja mahdollistavat kansalaisten jatkuvaa oppimista. Oppimateriaalien ja opettajien osaamisen jakamista ja kehittämistä tukevat kattavat arviointikäytännöt, kannustimet ja palvelut.

Miksi avoimuus?

Avoimuus on tutkimuksen ja tieteenteen perusarvo. Avoimuus mahdollistaa tutkimuksen vaikuttavuuden parantamisen sekä tutkimusyhteisössä että yhteiskunnassa.

Tutkimuksen avoimuudella mahdollistetaan tutkimustulosten, -datan, -menetelmien ja -infrastruktuurien laajempi käytettävyys tutkimusyhteisössä ja yhteiskunnassa, sekä lisätään tutkitun tiedon vaikuttavuutta ja liikkuvuutta. Tämä puolestaan edesauttaa sekä sivistyksen lisääntymistä että innovaatioiden syntymistä. Myös tutkimuksen laatu itsessään kehittyy tutkimustuotosten (havainnot, tulokset, data, menetelmät) avoimuuden ja tutkimusprosessin läpinäkyvyyden myötä.

Antamalla yhdenvertaisen pääsyn tutkittuun tietoon, avoimuus lisää myös merkittävästi tasa-arvoisuutta tutkimusyhteisössä sekä yhteiskunnassa laajemmin. Avoimuudella on tärkeä rooli jokaisessa tutkimusvaiheessa ja avoimuuden uusien mahdollisuuksien hyödyntäminen on osa tutkijan taitoja.

Miksi yhteinen julistus?

Avoimuuden julistuksen tavoitteena on tukea ja korostaa avoimuutta tutkimuksen ja tieteenteen perusarvona, ja siten myös tieteen ja tutkimuksen itseisarvoista autonomiaa. Luomalla selkeät periaatteet ja toimintatavat avoimuuden edistämiseksi, luodaan tila, jossa tiede ja tutkimus säilyttää itsenäisyytensä sekä on laajasti yhteydessä muihin yhteiskunnan osa-alueisiin – niihin vaikuttaen ja vaikutteita saaden. Kun avoimuuden toimintatavat juurtuvat osaksi tutkimusta, muuttuu avoimuus osaksi hyvän ja vastuullisen tutkimuksen ja tieteenteen toimintatapoja.

Suomalainen tutkimusyhteisö

Suomalaisen tieteellisen tutkimusyhteisön muodostavat:

- yksittäiset suomalaiset ja ulkomaiset tutkijat ja tohtorikoulutettavat, jotka ovat affilioituneet suomalaisiin tutkimusorganisaatioihin, sekä apurahatutkijat, jotka ovat affilioituneet suomalaisiin tutkimusorganisaatioihin tai joiden työtä rahoittaa suomalainen tutkimusrahoittaja
 - suomalaiset tutkimusorganisaatiot, kuten Suomen laeissa ja asetuksissa määritellyt yliopistot, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset, tutkimusryhmineen ja yksittäisine tutkijoineen
 - suomalaiset tutkimusrahoittajat, jotka ovat erikoistuneet rahoittamaan tieteellistä tutkimusta, kuten Suomen Akatemia, Business Finland ja lukuisat yksityiset säätiöt ja rahastot
 - suomalaiset avoimen tieteen infrastruktuuria kehittävät palveluntuottajat, erityisesti CSC
 - suomalaiset tieteelliset seurat
 - suomalaiset tieteelliset akatemit
-

- suomalaiset tieteelliset kirjastot ja arkistot
- suomalaiset tieteelliset kustantajat

Suomalaisen tutkimusyhteisön avoimen tutkimuksen julistus osoittaa yhteisen suunnan suomalaiselle tieteelliselle ja taiteelliselle tutkimusyhteisölle avoimuuden edistämiseksi. Avoimen tutkimuksen julistuksen myötä suomalaisen tutkimusyhteisön toimijat sitoutuvat edistämään yhteisiä tavoitteita omissa organisaatioissaan ja osallistumaan Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) koordinoimaan avoimen tutkimuksen kansalliseen yhteistyöhön. Siten toimeenpanovastuu on tutkimusyhteisöllä ja koordinoivavastuu TSV:llä.

Tutkimusta tehdään edellä määritellyn suomalaisen tutkimusyhteisön lisäksi yrityksissä ja kolmannen sektorin organisaatioissa sekä kansalaistieteessä kansalaisten toimesta. Avoimuuden lisääminen myös näissä yhteyksissä on kannustettavaa erityisesti silloin, kun tutkimusta tehdään yhteistyössä tutkimusyhteisön toimijoiden kanssa.

Toimintakulttuurin muutos

Kokonaisuudessaan avoimen tieteen edistäminen sekä tarkoittaa että edellyttää merkittävää toimintakulttuurin muutosta tutkimusyhteisössä. Toimintakulttuurin muutoksen onnistumisen edellytyksinä ovat ennen kaikkea:

- tutkimusyhteisössä yhteisesti määritelty ja päätetty suunta sekä yhteiset tavoitteet tutkimuksen avoimuuden edistämiseksi
- yhteisesti sovitut ja käyttöön otetut tutkijoiden vastuulliset arviointikäytännöt, joilla huomioidaan monipuolisesti meritoituminen avoimen tieteen ja tutkimuksen eri osa-alueilla
- yhteinen halu yhä yhteisöllisempään ja läpinäkyvämpään toimintaan kaikissa tieteellisen ja taiteellisen tutkimusprosessin vaiheissa ja tasoilla
- tutkijan ja tutkimustyön arjen tukeminen avoimuuden saavuttamiseksi vastuullisella ja tasa-arvoisella tavalla
- luottamus tutkimusyhteisön toimijoiden välillä
- läpinäkyvyys ja selkeys yhteisissä toimintatavoissa.

Toimintakulttuurin muutos on välttämätöntä, jotta tutkimusyhteisön kesken laadittavissa linjauksissa esitetyt päämäärät ja tavoitteet saavutetaan. Tämä julistus linjaa yhteisiä toimintamuotoja, jotka tukevat koko tutkimusyhteisön muutosta vastuullisen avoimuuden edistämiseksi. Toimintakulttuurin muutos on vaativa prosessi, johon tulee varata yhteisön aikaa ja resursseja.

Kansainvälisyys

Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallisia linjauksia on tehty viime vuosina Euroopassa esimerkiksi Hollannissa, Ranskassa sekä Irlannissa. Näillä mailla on laaja-alaisia suunnitelmia kattaen avoimen tieteen ja tutkimuksen eri osa-alueita kokonaisuutena. Tämän lisäksi on kansallisia linjauksia ja strategioita yksittäisille osa-alueille, kuten julkaisuille ja tutkimusdatalle.

Tämä julistus on myös suomalaisen tutkimusyhteisön yhteinen vastaus kansainvälisiin avoimen tieteen linjauksiin, jotka sitovat Suomea Euroopan unionin jäsenmaana sekä tutkimusyhteisöä erilaisissa kansainvälisissä toimissa. Keskeisiä kansainvälisiä linjauksia ovat muun muassa:

- EOSC declaration ja FAIR principles
 - EU Commission: EU Member States in Transition to Open Science (25 April 2018)
 - Open Science Policy Platform Recommendations (22 April 2018)
 - Amsterdam call of action (4-5 April 2016)
 - Open Access 2020
 - The Paris OER Declaration 2012
 - PlanS
 - Dora-julistus
 - Leidenin tutkimusmetriikkamanifesti
-

Suomalaisen avoimen tutkimuksen julistuksen taustaa

Avointa tiedettä ja tutkimusta on Suomessa edistetty jo pitkään erilaisten hankkeiden ja suositusten muodossa. Viime vuosien kehitystä ovat edistäneet erityisesti Opetus- ja kulttuuriministeriön Tutkimuksen tietoaaineistot -hanke (TTA 2011–2013), Avoin tiede ja tutkimus -hanke (ATT 2014–2017) sekä Avoimen tieteen ja datan hanke (ATD 2017–2018). Näiden hankkeiden ja muiden toimien tuloksena Suomessa on laaja pohja avoimen tutkimuksen yhteistyölle sekä laajasti avoimuuden mahdollistavaa palveluinfrastruktuuria. Aikaisempien hankkeiden aikana luotuja tiekarttoja sekä tavoitteita ja tuloksia on huomioitu tätä Suomalaista avoimen tutkimuksen julistusta tehtäessä.

Edellä mainittujen hankkeiden päätyttyä Opetus- ja kulttuuriministeriö siirsi avoimen tieteen koordinaation suomalaisen tutkimusyhteisön ohjaukseen. Koordinaatiotehtävä osoitettiin Tieteellisten seurain valtuuskunnalle vuonna 2018. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee avoimen tieteen koordinaatiota, mutta ei ohjaa sitä sisällöllisesti.

Tämä julistus on siten suomalaisen tutkimusyhteisön yhteistyössä laatima ja omistama. Julistuksen laatimiseen ovat osallistuneet Avoimen tutkimuksen kansallisen ohjausryhmän organisaatiot näiden valitsemine edustajineen:

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene
- Kansalliskirjasto
- Suomen Akatemia
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI
- Suomen yliopistokirjastojen verkosto FUN
- Tieteellisten seurain valtuuskunta TSV
- Tietoarkisto
- Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet

Liitteet ja lisälukemisto

European Commission: Open Science Policy Recommendations (22.4.2018)
http://ec.europa.eu/research/openscience/pdf/integrated_advice_opspp_recommendations.pdf#view=fit&pagemode=none

EU Commission: EU Member States in Transition to Open Science (25.4.2018)
https://www.eosc-portal.eu/sites/default/files/CELEX_32018H0790_EN_TXT.pdf

Turning FAIR into reality (26.11.2018)
https://ec.europa.eu/info/publications/turning-fair-reality_en

EOSC Vienna Declaration (23.11.2018) <https://eosc-launch.eu/declaration/>

Amsterdam call of action (4–5.4.2016)
<https://www.government.nl/documents/reports/2016/04/04/amsterdam-call-for-action-on-open-science>

Kohti yllättäviä löytöjä ja luovia oivalluksia - Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen loppuraportti
https://avointiede.fi/sites/avointiede.fi/files/ATT-hankkeen%20loppuraportti%20v5_0.pdf

Tutkimuksen avoimuudella yllättäviä löytöjä ja luovaa oivaltamista: Avoimen tieteen ja tutkimuksen tiekartta 2014–2017 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-317-0>

Open Access 2020 <https://oa2020.org>

Plan S <https://www.coalition-s.org/>

The Paris OER Declaration 2012 <https://en.unesco.org/oer/paris-declaration>

Dora-julistus <https://sfdora.org>

Leidenin tutkimusmetriikkamanifesti <http://www.leidenmanifesto.org/>

National Plan Open Science (Dutch) <https://www.openscience.nl/en/national-platform-open-science/national-plan-open-science>

France's National Plan for Open Science:
<https://libereurope.eu/blog/2018/07/05/frenchopenscienceplan/>

National Framework on the Transition to an Open Research Environment <http://norf-ireland.net/>